

Влијанието на линданот врз човекот и животната средина

ШТО е линдан?

Линданот е хемиско органско соединение што го нема во природата, а се добива по индустриски пат при хемиски процеси за добивање препарати за превенција од штетници и болести во земјоделството, шумарството и ветеринарството и третман на вошките и шугата кај луѓето. Во минатото претставувал еден од најчесто употребувани инсектициди. Линданот е забранет за употреба во 52 земји. Ова соединение на светско ниво во 2004 година е идентификувано како неразградлив органски загадувач, со стапувањето во сила на Стокхолмската конвенција.

КАКОВ ефект има врз човекот?

Линданот може да навлезе во човековиот организам преку воздухот, преку внесување загадена вода и храна и преку директен контакт со кожата. Линданот има докажани токсични и канцерогени ефекти. При краткотрајна изложеност на високи концентрации (најчесто во работни средини) линданот може да предизвика надразнување на носот и грлото, слабост, гадење, повраќање, промени на кожата и појава на грчеви (конвулзии). Хроничната, долготрајна изложеност на релативно ниски концентрации на линдан може да предизвика негативни ефекти врз црниот дроб, нервниот, кардиоваскуларниот и имунолошкиот систем.

КАКОВ ефект има линданот врз животната средина?

Истражувањата потврдуваат присуство на линданот и на неговите изомери во животната средина – почва, седименти, но и во воздухот. Лесно се расејува преку воздухот, а со плаќање со дождовните води лесно продира во почвата и седиментот. Преку подземните води достигнува во водните и копнените организми, навлегува во растенијата (овошки и зеленчук), а понатаму преку синџирот на исхрана и продуктите за исхрана може да стигне и до човекот.

КАДЕ го има линданот во нашата земја?

На две локации во кругот на фабриката ОХИС во Скопје неправилно се депонирани големи количества опасни хемикалии од процесот на производство на линданот во периодот од 1964 до 1977 година.

Што се презема во врска со линданот?

На национално ниво, кон крајот на 2019 година ќе почне постапка за финално отстранување на линданот и неговите нуспродукти од една од локациите од кругот на фабриката ОХИС, каде што тие биле неправилно депонирани, и третман на контаминираната почва. Целиот процес ќе се одвива контролирано, од обучен и стручен персонал, со највисок степен на мерки за заштита.

Препораки

Резултатите од досегашните истражувања покажуваат дека е присутен во почвата, подземните води и воздухот, како и во овошките и зеленчукот што се одгледуваат во блиската околина на фабриката ОХИС. Целосното отстранување на линданот од сите локации каде што е присутен, како и соодветното третирање на почвата, се долгогодишен процес. Токму затоа, стручните и медицинските лица препорачуваат додека не се заврши целокупниот процес на отстранување на линданот, да не се користи бунарската вода за полевање на градините и да се избегнува користење на произведените градинарски продукти од подрачјето околу фабриката.

Македонското еколошко друштво (МЕД) е носител на активностите за подигнување на јавната свест за значењето и влијанието на линданот врз човековото здравје и состојбата на животната средина во рамки на повеќегодишниот проект „Отстранување на техничките и економските бариери за започнување на ремедијацијата на локациите контаминирани со α -HCH, β -HCH и линдан во ОХИС, 100122“, финансиран од Глобалниот еколошки фонд (GEF) и имплементиран преку УНИДО (United Nations Industrial Development Organization). Овие активности се спроведуваат во координација со Канцеларијата за неразградливи органски загадувачи (POPs) на Министерството за животна средина и просторно планирање (МЖСПП).

